

Hoe audiodescripties theater toegankelijker moeten maken

[Jorik Leemans](#) Freelancejournalist

03/03/17 om 11:19 - Bijgewerkt op 06/03/17 om 11:55

Dankzij een ontvanger, oortjes en een vakkundige beschrijving van de bühne via audiodescriptie kunnen ook blinden en slechtzienden volop genieten van theater en dans. Maar hoe zit het met het aanbod in Vlaanderen? 'Dankzij de audiobeschrijving worden mijn burens in de zaal niet meer kwaad omdat ik vraag om uitleg.'

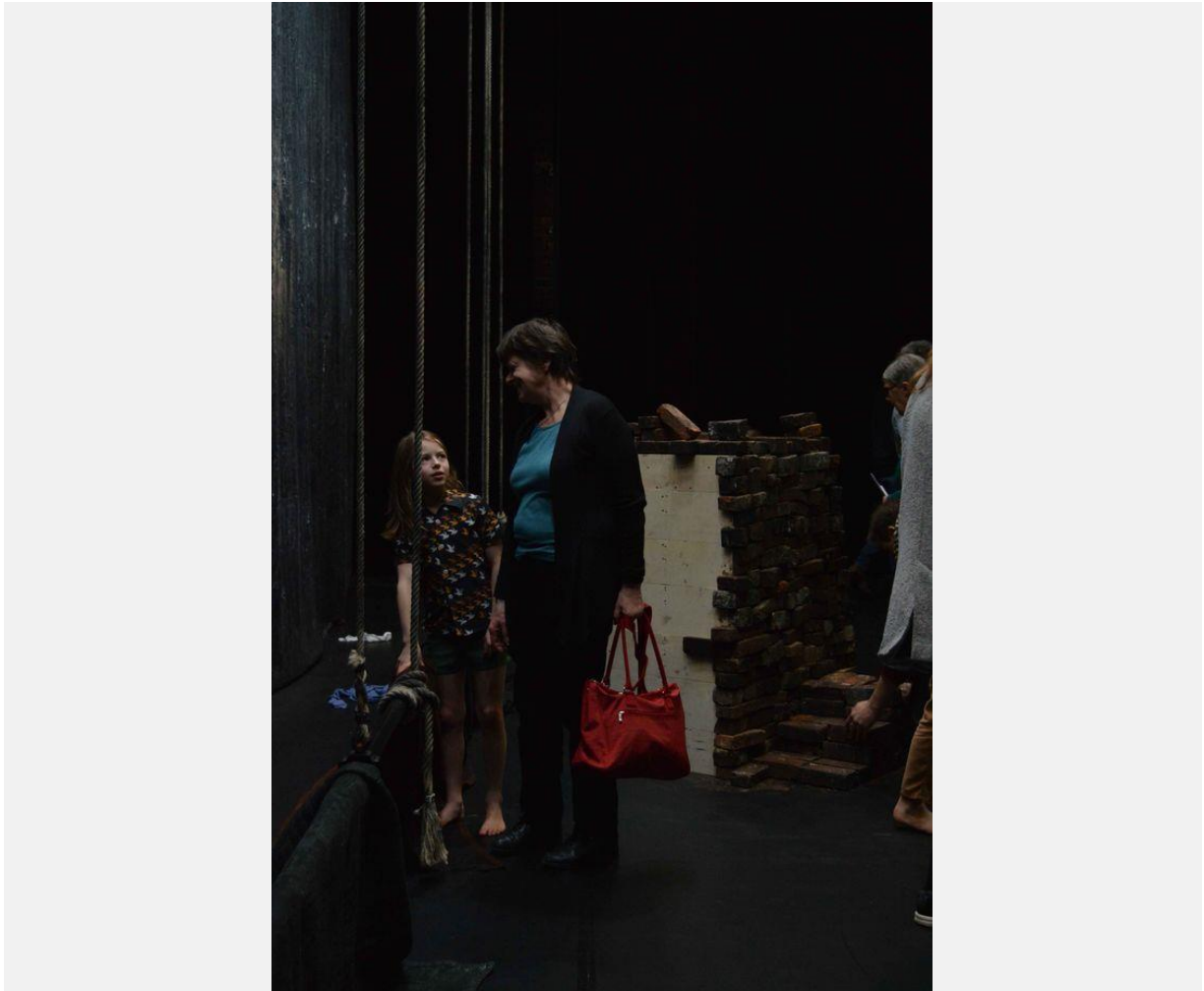

© Jorik Leemans

Toneelhuis en NTGent bieden al enkele jaren audiobeschrijvingen aan bij verschillende voorstellingen en ook het kinder- en jongerengEZelschap HETPALEIS voorzag afgelopen zondag voor het eerst audiodescriptie bij de dansvoorstelling *Horses* in samenwerking met Kabinet K. Door een beschrijvende uitleg voor blinden en slechtzienden van wat er op het podium gebeurt, zouden zij beter moeten kunnen volgen in het theater.

Door onverwachte omstandigheden gaat de inleiding van het stuk niet door in de zaal, maar in de foyer van het theaterhuis. De tekst waarmee

audiobeschrijfsters **Priscilla Poldervaart** en **Selina Van Gool** het stuk willen inleiden, wordt begeleid door een luid getik van hakken die steeds passeren, geroezemoes uit het café wanneer de deur telkens weer opengaat en een medewerker die naarstig enkele kartonnen chipsdozen openscheurt. 'Kunt u misschien wat luider voorlezen? Wij lezen de tekst niet, hé.' De vele achtergrondgeluiden in de inkomhal van HETPALEIS maken het voor de 62-jarige Christine moeilijk om de inleiding te verstaan.

Christine krijgt van danseres Mona een rondleiding op het podium voor de voorstelling begint. © Jorik Leemans

Kwade buren

'Ik heb al vaak stukken met audiodescriptie gezien, maar het is de eerste keer dat ik in HETPALEIS kom kijken', bekent Christine. Ze is voor de gelegenheid speciaal helemaal uit Brugge gekomen. 'Via de audiodescriptie kan ik beter volgen wat er op het toneel gebeurt. Als er een actie is en niemand geeft commentaar, weet ik immers niet wat er gaande is en ga ik verkeerde dingen interpreteren. Ik ging ook voor het bestaan van audiodescriptie al vaak naar het theater, maar dan had ik liefst iemand

mee die mij heel snel kon zeggen wat er gaande was. Dat kon echter niet altijd, want soms werden mijn burens in de zaal dan kwaad omdat we stoorden. Maar we deden het al zo discreet mogelijk.'

Christine is blind sinds haar geboorte en vindt de beschrijvingen een mooie aanvulling van haar toneelervaring. 'We zullen het theater natuurlijk nooit zo meemaken als een ziende, maar we zijn wel actiever betrokken!', klinkt ze enthousiast.

Voor de voorstelling aanvangt, mogen de deelnemers van de audiodescriptie samen met de dansers even het podium op voor een voeltoer. Vakkundig geven de jonge dansers, kinderen van 8 tot 13 jaar, een rondleiding aan de blinde en slechtziende mensen. Ze mogen voelen aan de bakstenen toren die werd gebouwd op de scène en bewonderen de muzikanten en hun instrumenten. Nu het rustiger is, wordt de inleiding nog eens herhaald. Iedereen is mee.

Ik ging vroeger al vaak naar het theater, maar dan had ik liefst iemand mee die mij heel snel kon zeggen wat er gaande was. Dat kon echter niet altijd, want soms werden mijn burens in de zaal dan kwaad omdat we stoorden

Ook de achtjarige Mira zakte samen met haar ouders en grote zus Hanne af naar *Horses* om voor de eerste keer een voorstelling met audiodescriptie bij te wonen. Het meisje ziet sinds haar derde zo goed als niets meer door haar linkeroog en sinds vorig jaar gaat ook haar rechteroog achteruit. 'Ik denk dat ik de dans beter ga begrijpen dankzij de oortjes', antwoordt Mira zenuwachtig wanneer ik haar voor de voorstelling vraag wat ze ervan verwacht. 'We wilden graag samen ontdekken of dit een fijne manier van kijken was', vertelt Mira's moeder Helga (43). 'Thuis waren we wel nog aan het lachen dat ze haar oortje maar moest uitdoen als het te storend was.'

'Ik weet totaal niet wat ik ervan moet verwachten', lacht publieksmedewerker van HETPALEIS Elke Grommen wanneer ze naast me komt zitten. 'Het is voor mij een raadsel hoeveel er verteld zal worden en waar de focus zal liggen.' De zaallichten doven en in mijn oortjes beginnen Priscilla Poldervaart en Selina Van Gool de dansvoorstelling van een beschrijving te voorzien. 'In het schemerdonker worden de silhouetten zichtbaar van twee muzikanten en acht dansers. De twee muzikanten - één gitarist en één saxofonist - staan of zitten tijdens de gehele voorstelling rechts achter een staander met hun partituur en spelen live muziek. Beide mannelijke muzikanten zijn casual gekleed in stadskledij.' Ik zie Mira geconcentreerd kijken en luisteren.

Ook de slechtzijende Mira (met het roze vestje) krijgt uitleg bij het decor. © Jorik Leemans

Interpretatie?

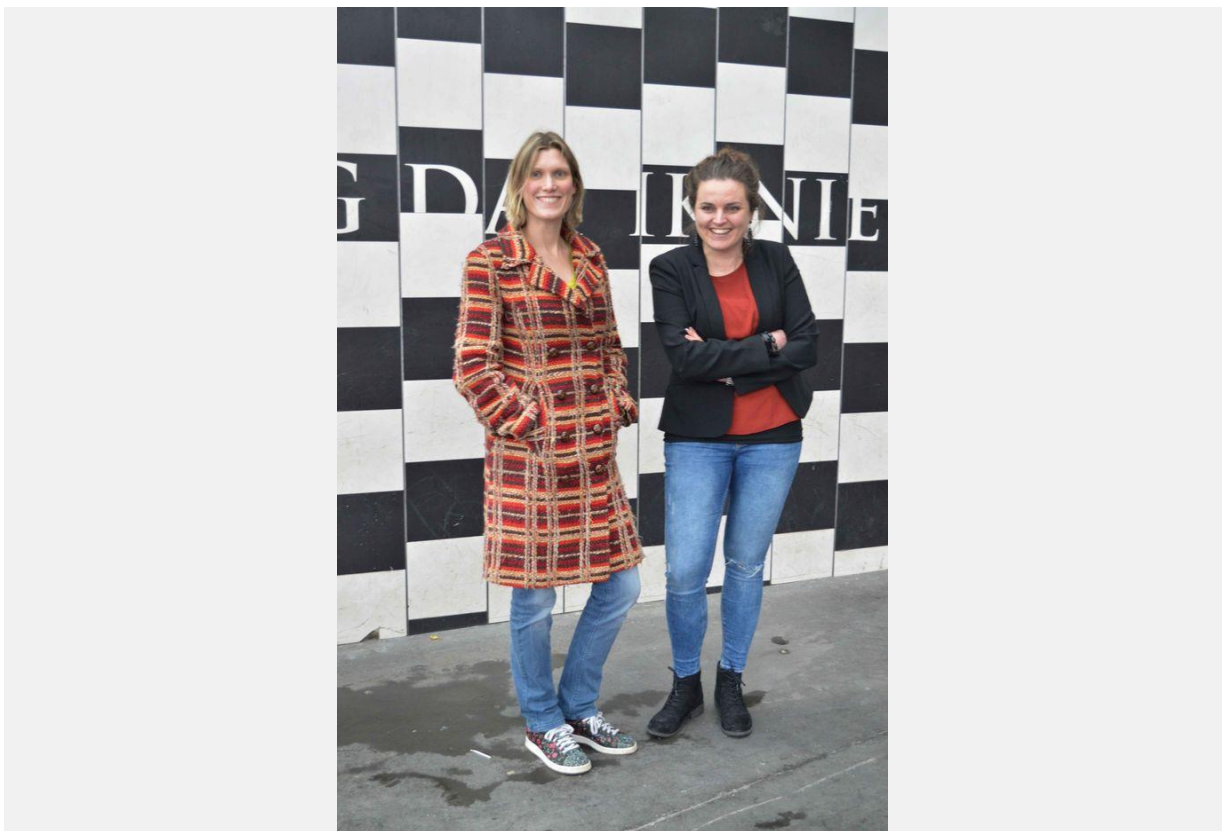
'Ik heb de hele tijd mijn oortjes ingehouden!', gniffelt het achtjarige meisje wanneer de lichten in de zaal weer zijn aangegaan. 'Eén keer had ik niet goed begrepen wat er gebeurde, maar dankzij de uitleg had ik het wel door.' 'Zelfs ik had beter door wat er gebeurde dankzij de beschrijving', vult haar zus Hanne (12) aan. Ook papa Wim (42) is positief verrast door de audiodescriptie: 'Ik denk zelfs dat de makers hierdoor het stuk 7+ kunnen maken in plaats van 8+'. Op verschillende momenten had ik het gevoel dat de bedoeling van de makers beter overkwam dankzij de beschrijving.' Daar had Helga het dan weer wat lastiger mee. 'Ik vroeg me af wat hun interpretatie was en wat niet. In welke zin geef je iets weg?'

Als ik Priscilla en Selina ontmoet in de ruimte van waaruit ze de voorstelling hebben beschreven, bevestigen ook de vertaalsters dat die dunne lijn van beschrijven en interpreteren heel moeilijk is. 'Hoe abstracter de bewegingen, hoe moeilijker ze te beschrijven zijn', reageert Selina. 'We stellen onszelf constant de vraag of wat we beschrijven onze interpretatie is of een objectieve weergave van wat er gebeurt op scène. Interpreteren is vaak onmogelijk te vermijden: denk maar aan het beschrijven van blikken bijvoorbeeld. Kijken is vaak interpreteren, vandaar dat niet iedereen een dans of theatervoorstelling hetzelfde ervaart.' Priscilla knikt. 'We proberen de beschrijving zo concreet mogelijk te houden, zodat de blinden en slechtzijenden hun eigen interpretatie van een beeld kunnen maken.'

Selina Van Gool en Priscilla Poldervaart rolden via een gelijkaardig parcours in hun job. Beide vrouwen studeerden een vertaalopleiding aan de Universiteit van Antwerpen en kozen in hun vierde jaar voor audiovisuele vertaling. 'Ik schreef mijn masterthesis over audiodescriptie in het theater en toen mijn co-promotor Nina Reviers door haar doctoraat niet langer zelf als beschrijfster kon werken, namen Priscilla en ik haar job over. Wij werken ondertussen al vijf jaar samen.'

Kostenplaatje

Ook al zijn de dames de enige twee vertaalsters voor blinden en slechtzienden in het theater, is hun job allerminst een knelpuntberoep. 'Er is eigenlijk zelfs niet genoeg werk voor ons', duidt Selina. 'Dit blijft ook voor ons een parttimebezigheid.' Dat tekort aan werk wijt ze aan de hoge kosten die bij een audiodescriptie komen kijken. 'Het is een dure affaire. De kostprijs krijg je er niet uit met de verkoop van de tickets. Een begeleider mag dan ook gratis mee komen kijken. Het is meer vanuit de ideologie dat toegankelijkheid een recht voor iedereen is, dat theaterhuizen ons inhuren. Toneelhuis is daar echt de koploper in: zij bieden een zestal voorstellingen aan per seizoen, en dat al verschillende jaren.'

Selina Van Gool en Priscilla Poldervaart © Jorik Leemans

Verantwoordelijke van de toegankelijkheid bij Toneelhuis Maya Van Puymbroeck beaamt de kosten die bij het aanbieden van audiodescriptie komen kijken. 'Het gaat

hier over duizenden euro's,' zegt Maya, 'een investering die Toneelhuis graag maakt. Om het zoveel mogelijk te doen renderen, bieden we de audiodescripties ook gratis aan aan de cultuurhuizen waar onze stukken gespeeld worden. Op die manier leidt die beschrijving een langer leven, maar het compenseert de kosten natuurlijk niet.' Al sinds het seizoen van 2009-2010 wilt het Antwerpse theatergezelschap de ervaringen van blinden en slechtzienden via deze weg verbeteren. 'We riepen toen ook de matineevoorstellingen terug in het leven op zondagmiddag en beslisten om al deze middagen te voorzien van audiodescriptie. Sindsdien houden we daar een vast budget voor vrij. Van de Vereniging van Blinden en Slechtzienden (Vebes) hoorden we dan ook dat er daardoor veel mensen terug wilden deelnemen aan culturele activiteiten. Het heeft mensen echt uit hun huis gehaald en is meer dan gewoon een theaterbezoek. Het is een sociale ontmoeting.'

Stil in Brussel

Elke Grommen haalde de inspiratie voor een voorstelling met audiodescriptie tijdens een netwerkmiddag door hulporganisatie Inter en Toneelhuis. 'We hadden de optie enkele jaren geleden al onderzocht, maar door de grote besparingsrondes zijn alle extra's weggevallen. Nu bleek het tijdens die middag dat het niet zo moeilijk om te organiseren was. Er kwam ook de vraag van de cultuurcentra waar we spelen of de producerende gezelschappen dat af en toe eens wilden aanbieden. Toen was ik helemaal overtuigd. We hebben bekeken of het haalbaar was en het plaatje klopte ineens.'

'Ik ben echt erg enthousiast en blij omdat het experiment gelukt is', gaat Elke verder. 'Op voorhand was ik een beetje bang omdat we de lat hoog hebben gelegd door een dansvoorstelling voor kinderen te kiezen. Daarom ben ik heel blij dat er toch wel wat mensen zijn komen opdagen, waaronder ook enkele kinderen.'

'We werken onder meer voor Toneelhuis, NTGent, Zomer Van Antwerpen en via Toneelhuis ook bij verschillende cultuurcentra', getuigt Priscilla Poldervaart. Maar in haar lijstje ontbreekt één grote culturele stad: Brussel. 'In Brussel ligt het vrij stil, ook omdat Vebes daar minder actief is', legt Selina uit. 'We hebben één voorstelling voor het Kaaitheater begeleid en ook de stukken van Toneelhuis die op locatie spelen. In onze hoofdstad zitten ze natuurlijk ook met twee talen en dan moet je de audiodescriptie zowel in het Frans als in het Nederlands kunnen aanbieden. De beschrijvers moeten ook op verschillende zendkanalen kunnen werken en in een aparte ruimte kunnen zitten.' 'Dat wordt al gauw heel ingewikkeld', treedt Priscilla haar bij.

In een korte reactie van KVS, het Brusselse stadstheater, laat persvoorlichter Inge Jooris weten dat ze momenteel geen structureel beleid hebben omtrent toegankelijkheid voor blinden en slechtzienden, maar dat ze het zeker in overweging nemen. 'Als wij opportuniteiten zien verschijnen, willen wij daar zeker mee aan de slag. Maar voorlopig hebben we niet de ruimte voor dergelijke specifieke budgetten.'

Dat Antwerpen koploper is, komt volgens Selina en Priscilla door de drive van de blinden zelf. 'Veves is heel actief in Antwerpen en is ook vragende partij voor voorstellingen met audiodescriptie. Dan is de wil van de cultuurhuizen natuurlijk ook veel groter.'

Of HETPALEIS na een geslaagde middag verdergaat met audiodescriptie, wordt nog volop bekeken. 'Als je het mij vraagt, zou ik dit zeker met andere voorstellingen willen doen, maar ik moet eerst met mijn collega's van de artistieke werking bespreken wat er allemaal mogelijk is', aldus Elke. 'De beslissing is nog niet officieel gevallen.'

Mensen die graag een voorstelling met audiodescriptie willen bijwonen, kunnen nog op zondag 7 mei terecht in Toneelhuis voor *Grensgeval*, de nieuwste voorstelling van Guy Cassiers. Tickets en info vind je op de [website](#) van het cultuurhuis.

Bron: http://focus.knack.be/entertainment/podium/hoe-audiodescripties-theater-toegankelijker-moeten-maken/article-longread-821991.html?utm_source=Newsletter-03/03/2017&utm_medium=Email&utm_campaign=Newsletter-RNBKNFOCW